

СКОРОГОВОРКИТЕ КАТО СРЕДСТВО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТ В ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Златина Добрева Ангелова
ЕТ „Мирдоб“, Бургас

TONGUE – TWISTERS AS MEANS OF ACHIEVING EFFECTIVENESS IN BULGARIAN LANGUAGE LEARNING

Zlatina Angelova
ET „Mirdob“, Burgas

Abstract: The article is related to role of tongue- twisters in Bulgarian language learning. It monitors their link with the development of cognitive skills, improving phonematic recognition of the words and adoption of various and flexible models, characterizing the stylistics and phraseology of our language. Their use in secondary school in adopting some lexical and grammatical categories as well as in facilitating the morphemic analysis of the words is justified. The connection between tongue- twisters and understanding of the artistic text, improving reading technique and spelling skills is proved. We search their effect on the improvement of the speech. We offer entertaining creative tasks according to the new curriculum, suitable for both individual and group performance and stimulating the memorization and reproduction of complex language constructions.

Keywords: tongue, Bulgarian language, learning, tasks, creativity

Речта е уникална способност, отличаваща човека от животните. Тя му служи да описва вещи, събития, да общува, да изразява мислите и чувствата си. Добре структурираното, логически издържано и емоционално въздействащо слово помага за постигането на всички тези цели. От отчетливото и ясното изговаряне на едни или други звукове и фрази зависи как ще бъде приет даден човек, какво ще е отношението на слушателите към него, дали ще му се доверят, или не. През последното десетилетие речта се превръща и в средство за подбор на ръководни кадри в различните сфери на обществената дейност. Правилната дикция се възприема като задължително условие за успешна кариера. Психолозите дори смятат, че непонятната реч е признак на леност и слаба воля, а хората с подобни проявления не са способни да управляват аудиторията и да задържат вниманието по разискваните проблеми.

Използването на скороговорките се препоръчва като средство за отстраняването на тези трудности, за овладяване на правилната артикулация на звуковете, за увеличаване на вербалната ловкост и за подобряване на паметта и концентрацията.

Възникнали в дълбока древност изключително с цел да забавляват, тези труднопроизносими звукови комбинации се отнасят към шеговитите жанрове във фольклора, затова често се пренебрегва ролята им в обучението по българския език след втори клас.

Заучаването на скороговорки от най-ранна възраст се оказва една от предпоставките за овладяване на четенето с разбиране. Тъй като процесът на разучаване на скороговорките включва способността да се разпознават буквите, да се запомня тяхната последователност на зрително ниво, както и да се произнасят правилно близки по структура срички сравнително бързо [1,2], това позволява на учениците да се справят на по-късен етап – от V – XII клас – по-лесно с осмислянето, изговора и правописа на думи с повече от три срички и струпани съгласни в тях.

За периода от 2016-2018 година забелязах зависимост между разучените в детството занимателни словосъчетания и усвояването на учебното съдържание по български език и литература. При 12 от обучаемите, които знаеха само една или две фрази, имаше повече проблеми с изговора на многосрични думи с алитерация, те по-трудно помнеха термини, текстове и не успяваха да се ориентират в лексикалното значение, а правописните им грешки надхвърляха границите на допустимото, като най-честите бяха свързани с пропускането на букви, разместването на срички или неправилно разчленяване на думите и получаване на словосъчетания без връзка с темата. Уменията им да възпроизвеждат някаква информация бяха незадоволителни. Същите ученици имаха проблеми с концентрацията, проявяваха нетърпение при прочит на по-обемен текст и не се справяха с откриването и редактирането на грешки. Точно обратните процеси се наблюдаваха при децата, разучавали повече забавни умотворения в детството си.

Според Миглена Люцканова и Юлияна Йорданова¹, струпането на сходни звуци в разнообразни конфигурации на сензорно ниво стимулира мозъчната дейност и съответно – запаметяването. Така по-лесно се усвояват словообразуващите и формообразуващите морфемни – веднъж на имплицитно ниво в по-ранна възраст, и втори път – на съзнателно ниво в по-горните класове. Езиковата преработка на римите не натоварва ресурса на езекутивния контрол, подпомага семантичното разграничаване и включва важни емоционални и естетични аспекти. Въздействието на скороговорките поради звуковата, семантичната и емоционалната сила, която носят суперсегментите мелодика, интензивност, пауза, темп, ударение, е огромна и оставя ярки и трайни следи в имплицитната памет. Сходният звуков модел на римуваните думи и ритъмът в тях формират имплицитни репрезентации (паметови следи), които са в основата на несъзнателното (автоматизирано) обучение. Не на последно място скороговорките влияят положително и върху концентрацията на вниманието. Фонологично кодираният звуков образ на римите се преработва във вербалната работна памет. Като звуково структурирани патерни римите подпомагат обучителния процес. Повторяемостта на ритъма в скороговорките затвърждава паметовите сензорни следи и улеснява семантичното възприемане на запаметения звуков образ на думите. Формирането на ранна представа за звуковете обогатява пасивния и активния речник на децата, като особено силно познавателно въздействие има при употребата на еднородни думи, в рамките на които се срещат най-много близки звукови форми. Натрупването на имплицитни познания за граматическата структура на езика формира усет към законите, по които се формират и употребяват граматически правилно думите. За пример може да послужат отглаголните съществителни, при които може да се наблюдава характерно за българската граматика формообразуване на думи, изразяващи процеса на дадено действие. Например: пея, рея, вея, сея, лея/пеене, реене, веене, сеене, лее; летя, паля, копнея, валя/летеж, палеж, копнеж, валеж; женя, кося, вършея/женитба, коситба, сеитба, вършитба. Редуването на отглаголни съществителни с глаголи и прилагателни имена със сходна морфологична структура подпомага процеса на имплицитно усвояване на граматиката на езика, без да натоварва вниманието и същевременно се превръща в предпоставка за улеснено експлицитно познание на особеностите на родния език. Информацията, която попада в мозъка под формата на нови думи, обикновено се трансформира в картини и след това асоциативно се обвързва със съществуващи вече знания. Ако умът е добре трениран, запаметяването е по-интензивно. Редуването на еднокоренни думи (производни думи) – съществителни, глаголи или прилагателни помага за осъзнаването на това коя наставка в езика за какво се използва[3] – категории, професии, активен вършител на действието или пасивен приемател и подпомага лесното изучаване на непознати думи. Поради тази причина скороговорките се използват като ефективно средство в чуждоезиковото обучение, а не само от логопедите. Изследването на скороговорките има непосредствено отношение към изучаването на механизма на звукоизвличане и работата на речевата зона на мозъка. Оказва се, че те пораждат различни езикови грешки, но най-честата е свързана с т. нар. „двойна атака“ – смесване на два звука или опит за едновременното им произнасяне. Насочването на вниманието към тези отклонения може да доведе до ранна диагностика на обучителни трудности при учениците. Включването на тези забавни умотворения в тестовете за диагностика на готовността на децата за първи клас може да спести много разочарования в бъдеще.

Макар скороговорките да се изговарят бързо, процесът на изучаването им е дълъг и включва пет стъпки:

- Бавен прочит на скороговорката, разчленяване на срички/морфемни и изучаване.

Този етап се превръща в отлично упражнение за овладяването на разностранни езикови умения. На първо място – сричкването, което е тясно свързано с усвояването на дикцията и с правописните знания и умения – пренасянето на части от думи на нов ред и третирането на групи съгласни, например разпределянето на групите -ЪР-/-РЪ-, -ЪЛ-/-ЛЪ-. Тъй като в българския език много често сричката и морфемната граница съвпадат, те са чудесно упражнение за усвояване основите на словообразуването в българския език. Въвеждането на морфемния анализ в трети клас няма да обременява децата, защото чрез съставката на еднокоренните думи в скороговорките, те ще могат да се ориентират много по-лесно в определянето на корен, представка, наставка, окончание и определителен член. В далечна перспектива това помага те да се справят с осмислянето на думи, които не са срещали до момента – чрез разлагането им на съставки с познато значение детето може да построи хипотетично значение на тези думи. Така се развиват не само морфематичните, но и словообразователните умения. Отработването на всеки звук предотвратява евентуални грешки в произнасянето, четенето и писането на многосричните думи, което се превръща в проблем и за ученици от гимназиален етап на обучение.

1. Беззвучно отработване на артикулацията.
2. Произнасяне на скороговорката шепнешком.

3. Бавно и ясно произнасяне на глас.

Не трябва да се забравя, че за да се научи човек да говори бързо, първо трябва да се научи да говори бавно. Стъпки 2–4 са много полезни за изграждането на навици у децата, защото ги учат на търпение и самостоятелност, помагат им да се справят с преодоляването на възникнали проблеми в обучителния процес.

- Отработване на произношението.

Използват се различни интонации, бързина, стил. Тази стъпка е подходяща за усвояване на изискванията за изразително четене и различните видове изречения по цел на общуване. Например :

Петър плет плетè,

по три пръта преплита.

Плети, Петре, плета,

по три пръта преплитай!

Здравко здравец бере. Бери, Здравко, здравец!

Кръстю кръстци кръстосва, добре кръстосвай, Кръстю, кръстците! (Стоян Русев)

Пиши, пиши петнадесет, ако не са петнадесет, пак ги напиши! (Стоян Русев)

Бърдар бърда продава, брадвар брадви продава. [3]

Лазар рало превлече през Разложко равно поле. [3]

Докато разучават скороговорките, учениците се учат да осмислят думите и сричките, да усещат връзките между словосъчетанията, да откриват пароними и омоними. Това превръща тези забавни умотворения в незаменим помощник в усвояването на различните отношения между лексемите.

Скороговорките са специално измислени, като във всяка присъстват едни и същи труднопроизноси-ми звукови съчетания. Подходящи задачи за индивидуална или групова работа във втори и трети клас биха били:

- Подредете думите в скороговорките, като спазите изискванията – тук може да се приложат варианти на задачата:
  - според изискванията за съчетаемост между думите;
  - като се спазва правилният словоред в изречението;
  - според звуковите съчетания в съставящите ги части и др. подобни.

- Допълнете скороговорките с подходящите думи – предлагат се по два варианта със синоними – правилен и грешен според съдържащите се в тях звукови комбинации.

- Разширете скороговорката чрез включване на омоним:

Рачо реже риба. – Рачо реже риба. Риба ли реже Рачо, или рибата ще изяде рачето?

- Съставете своя скороговорка по образец, като заместите със сходни по звуков строеж или сродни думи. Тук като пример може да послужи познатата на всички:

Крал Карл и кралица Клара крали кларинети.

От нея би се получила примерно: Кралица Клара корила краля, че крал кларинети, а не корали.

- Съставете кратък текст, като във всяка или почти всяка дума се срещат съчетания на звуковете – по избор – к, р, л. След изпълнението на задачата би се получил следният примерен резултат:

Крал Карл карал кралица Клара да откраднат кларинет. Кралица Клара карала краля да откраднат корали за огърлица. Когато крал Карл откраднал кларинет, кралица Клара го укорила, че кларинетът не е корал, и сега няма огърлица.

Крал Карл и кралица Клара крали кларинети от кралската кларинетаджийница на крал Карл Пети.

При ученици от четвърти, пети клас, които изучават антоними, синоними, пароними, омоними, многозначни и сродни думи, са подходящи задачи, при които се избират скороговорки с отработваното понятие. Например от:

Стрико мина

с три комина.

С три на поднос?

Стрина под нос

съска: „Мина

със камина!...“

или

Трима скити скрили скариди в скалите.

Шише с уши на шосе се суши.

Може да се съставят различни типове задачи според структурните елементи, за формиране и провер-

ка на комуникативната компетентност, според етапите за формиране на езиковите понятия, според таксономията на учебните цели, традиционни, редуцирани... [4] като например:

- Допълнете скороговорките с липсващите думи – могат да се посочат описателно като част на речта или чрез лексикалното им значение.
  - Изберете омонимите от следните скороговорки и ги включете в нови умотворения.
  - Пример: От Шише с уши на шосе се суши. използваме уши, суши и може да получим: Шуши суши шума, суши ли Шуши шума, или слуша шума от сума часове? Шуши суши шума, за да яде суши. С уши слуша Шуши как шуми шумата в шумака.
  - или Шест шишета с уши се сушат на шейсет и шесто шосе с шест сешоара.
  - Задачата може да се усложни, ако се удвои предлогът със пред уши и шест и се предложи да открият двете правописни грешки. Неправилното удвояване на предлозите е често допускана грешка, която учениците дори и от 12 клас трудно откриват. Подходяща за работа е и: Защо Наречен е наречен Наречен? Защото, ако Наречен не беше наречен Наречен, Наречен нямаше да бъде наречен Наречен.
1. Открийте архаизмите в следната скороговорка и ги заменете с подходящи синоними. Включете новите думи в забавно умотворение.

Кръстю кръстци кръстосва, добре кръстосвай, Кръстю, кръстците! (Стоян Русев)

Црън пръч црън трън гризеше. Тич црън пръч, не гризи црън трън.

Стрико мина с три комина.

Архаизми са: кръстци, црън-черен, стрико

2. Включете повтарящите се омоними от скороговорките в изречения, където да изпълняват последователно ролята на главни и второстепенни части – подходящи са крал и мина.
3. Колко самостоятелни думи може да съставите от скороговорката: Не противоконституционствувателствувайте! или Чичковите червенотиквеничковчета.
4. Съставете по три сродни думи от вода, море и ги включете в свои скороговорки. – море да се употреби като съществително и като частица.
5. Групирайте думите според правописната им особеност. Изберете от всяка група по една дума и я включете в скороговорка: гора, кораб, сватба, сготвя, зид, гараж, море, връзка, хубав, учебник, род, бележка, лъжици, брада, лекувам, баща, моторетка, лед [4]. Групирането е според грешки, породени от асимилация, редукция, обеззвучаване в края на думата.
6. Разгледайте скороговорката Трима скити скрили скариди в скалите.

Определете подлога в нея и чрез замяна на последната буква или добавяне на една буква образувайте нови думи от различни части на речта. Включете ги в подобни умотворения/ изречения. (според нивото на класа)

Пример: скити-ските, скита, скрити – Трима скити, скрити зад скалите, обули ските и се заскитали нес-крити.

Така образуваната фраза е подходяща и за анализ на пунктуацията при обособените части. За разучаване на пунктуацията при обръщения или видовете изречения по цел на общуване подходящи задачи на базата на скороговорките биха били от типа:

- Поставете нужните пунктуационни знаци в следните скороговорки.
- Редактирайте грешките при употребата на пунктуационни знаци в следните скороговорки:

Петър плет плетè

по три пръта преплита.

Плети Петре плета

по три пръта преплитай

Здравко здравец бере. Бери Здравко здравец

Кръстю кръстци кръстосва добре кръстосвай Кръстю кръстците (Стоян Русев)

Пиши пиши петнадесет ако не са петнадесет пак ги напиши. (Стоян Русев)

Стрико мина

с три комина.

С три на поднос.

Стрина под нос

съска Мина

със камина!...

- Разгледайте пунктуацията на скороговорката за минута. Опитайте се да я възпроизведете.

Пр: Рекох да му речем, ама не му рекох, па си рекох: я му не рекох, ама я чекай да му речем, па да не си рече «Рече да ми рече, па не ми рече!»

Скороговорките са подходящи за съставяне на правоговорни и правописни задачи, чрез които да се отработва правилното поставяне на ударението, трениране на премятането на -ър/ръ-; -ъл/лъ- , разграничаване на твърди/меки съгласни, откриване на редукция, ятов преглас, обеззвучаване, асимилация, правопис на пре-/при- или о-/у- и др. Като текстове с фонетични особености забавните умотворения са изключително подходящи за фонетичен разбор, като могат да се използват различни интерактивни методи – мозъчна атака, групова работа, проект, викторина и др. Примерни задачи могат да бъдат :

1. От дума бял съставете производни думи и ги включете в скороговорка (може да се замени със сняг, пял и др. и да се определи време за изпълнение).

Възможни отговори могат да бъдат бял, Бяла, бяла, белота, белина, а бели може да се свърже с омонимите бели, бели, Бела.

2. Разгледайте скороговорките. Открийте повтарящите се звукове/морфемии(подбират се примери, в които се срещат думи с чести грешки). Ако ги подредите правилно, може да получите(следва название на изучавано понятие, име на автор, произведение, част на речта и т.н.). Може да се включат образувани от децата скороговорки от следните думи: джоб, джудже, суджук, жлеза, жлъчка, жмичка, жребец, жребий, рожба, кражба, надежда, прежда, вежда, между, жажда, нежно, художник, упражнение, важно, жежък, жуца.

3. Редактирайте грешките в правописа на думите от скороговорките.

Под път патпадък, над път падпъдък и на път пъдпадък. (Стоян Русев)

Думба лумба шикалка, няма свадба никаква.

Бабриви бобри бодро барборят. Бъбрете бодро, бабриви бобри!

Шепа шипки в шапка сабрах. Шипки с шибчета по тях.

Чичковите червентиквеничета вместо червентиквеничковчета.

Кръстю крастици крастосва, добре крастосвай, Кръстю, кръсците! (Стоян Русев) Укарикатореният кърикартурис окърикарорява окарикартурената кърикартура.

Двама кърикартуристи се опитвали да искарикартурят не искарикартуряемата кърикартура но вместо карикатуристите да изкарикартурят неизкарикартуряемата карикатура-не искарикартуряемата карикатура изкарикартурила карикатуристите.

4. Дадена е верижката горд – дълг – горчив – ведър – ранно – остър [4]. Продължете я с три думи, отговарящи на условието за съставянето ѝ. Включете възможно най-голям брой от тях скороговорка.

В условието на тази задача може да се добави и изискване за включване на пароними, омоними, антоними към думите от верижката.

5. Определете морфемите в думите, съставлящи следните скороговорки. Какви изводи за корените може да направим(омонимия при корените):

Окарикартуреният карикатурист окарикартурява окарикартурената карикатура.

Валери товари с вила варели.

Вили с Лили сиви сливи свили.

При изучаване на частите на речта скороговорките могат да се използват при въвеждане на числителните имена, за изясняване на предлозите и техните значения или за морфологичен разбор заради честата употреба на омоними в тях.

Удачни са задачи от типа:

- Сравнете следните скороговорки и открийте общото в тях: Пет петачета на път, пет петачета по път. Пиши, пиши петнадесет, ако не са петнадесет, пак ги напиши! (Стоян Русев) Шейсет и шест шишета се сушат на шейсет и шест шосета. – Извеждат се видовете числителни имена и техните особености.
- Посочете други скороговорки с използвани в тях числителни имена.
- Как се променя значението на словосъчетанията от скороговорката, според използваните предлози: Пет петачета за път, пет петачета по път, пет петачета на път, пет петачета под път, пет петачета над път, пет петачета за из път.

Посочете друга скороговорка, в която предлозите променят значението на използваните еднакви словосъчетания. – Под път пъдпъдък, над път пъдпъдък и на път пъдпъдък. Съставете подобна забавна фраза.

- Членувайте правилно имената в следните скороговорки:

Слъчно гледа слънчогледа, слънчогледът Слънчо гледа.

Окарикуатуреният карикатурист окарикуатурява окарикуатурената карикатура.

Може ли да съставите подобни забавни фрази с други съществителни или прилагателни имена?

- Открийте (част на речта, която се изучава в момента). Заменете я със синоними, антоними, омоними, пароними. Как се промени значението на скороговорката? Може ли да съставите подобна с нови думи?

Стрико мина

с три комина.

С три на поднос?

Стрина под нос

съска: „Мина

със камина!...“

- Направете морфологичен разбор на думите от скороговорката от предходната задача.
- Определете вида на глаголите в скороговорката:

Петър плет плетè,

по три пръта преплита.

Плети, Петре, плета,

по три пръта преплитай!

- Използвайте думите от следната скороговорка, за да съставите текст описание, разсъждение, повествование. Анализирайте особеностите им – от фонетична, морфологична, лексикална и стилистична гледна точка. Задачата е подходяща за групова работа, като може да се добави състезателен елемент за време.

Шейсет и шест кози кожи.

Броил Борил,броил, броил биволи, биволи броил Борил.Борил броил биволи, биволи броил Борил, биволи ли броил Борил, или биволите борили Борил?

- Трансформирайте съставения от вас научен текст от страдателен в деятелен залог/ от изявително в условно/преизказно наклонение (за 7 клас). Какво се промени в него?
- Трансформирайте глаголите от скороговорките от преизказното наклонение в изявително, а полученото изречение променете последователно в изучените сложни глаголни времена – минало предварително, минало неопределено, бъдеще време в миналото. Как се променя значението на глаголните форми?

Двама карикатуристи се опитвали да изкарикутурят неизкарикутуряемата карикатура, но вместо карикатуристите да изкарикутурят неизкарикутуряемата карикатура, неизкарикутуряемата карикатура изкарикутурила карикатуристите.

За развитие на артикулацията подходящи забавни фрази са:

Не противоконституционствувателствувайте!

Чичковите червентиквеничковчета.

Шейсет и шест кози кожи.

За подобряване на паметта подходящи за изучаване са скороговорките:

Живели някога трима братя. Як, Як Цигтаг, Яг Цигтаг Цигтаг Цампоне.

Живели тогава и три сестри. Цинка, Цинка Дринка, Цинка Дринка Лалафоне.

Оженили се, Як за Цинка, Як Цигтаг за Цинка Дринка, Яг Цигтаг Цигтаг Цампоне за Цинка Дринка Лалафоне.

Родили се: От Як и Цинка – Шах. От Як Цигтаг и Цинка Дринка – Мат. От Як Цигтаг Цигтаг Цампоне и Цинка Дринка Лалафоне – Шах Шахмат Шампоне.

Рекох да му речем, ама не му рекох, па си рекох: я му не рекох, ама я чекай да му речем, па да не си рече „Рече да ми рече, па не ми рече!“.

Последните задачи са подходящи за обобщение или преговор, защото са по-обхватни и изискват познания в повече области от езиковедството. Могат да бъдат използвани в състезания, викторини. След включване на предмета Компютърно моделиране в учебната програма, по-голямата част от предложените задачи може да се използва в часовете и учениците сами да разработят ресурси със скороговорки.

Скороговорките могат да съдействат за формирането на контрол и самоконтрол у учениците заради преднамереното изучаване на законите, на които се подчинява функционирането на езика ни. Например:

ЗНАЧИ отишъл при ЗНАЧИ

да попита ЗНАЧИ

какво значи думата значи...

ЗНАЧИ казал на ЗНАЧИ,

че думата значи

нищо не значи!

Скороговорката изяснява ненужната употреба на значи като дума паразит. По аналогия може да се разясни като лексикална грешка и употребата на в смисъл, впредвид/напредвид, взаимствам и др. Съставянето на текст със занимателен елемент от учениците, ще помогне много повече за трайното усвояване от вмняването на декларативни знания у обучаемите. Пренасянето на лингвистичните знания в нови условия на общуване води до нарастване самостоятелността, автоматизира се подборът в съчетаваните от тях езикови средства и вниманието се съсредоточава върху съдържателната страна на езиковите съобщения².

Скороговорките помагат за обогатяването на речта и безпроблемното усвояване на изискванията при работа със синтактични синоними. Ако едно дете още от ранно детство умее да се забавлява чрез думите, като съставя подобни умотворения, то няма да се затруднява при трансформация на изреченията от един вид в друг при подготовката си за НВО в седми клас. Различните отсенки в значенията на лексемите ще се откриват по-лесно и лексикални грешки от типа спогледа-огледа, се вслуша-се ослуша, приласкае-прелъсти, ровене-роене няма да се срещат често.

Скороговорките имат отношение към подобряване техниката на четене с разбиране. Една от основните причини за трудностите при осмислянето на прочетеното е технически бавното и несъвършено произнасяне на думите и фразите. За преодоляването на тези проблеми са разработени методики, почиващи на подбор на специални скороговорки по теми, за изучаване на правилната артикулация на звуковете. Любопитна подробност е, че колкото повече тези забавни умотворения присъстват в обучението на децата в дадена страна, толкова повече синонимни названия имат те. Като пример мога да посоча руския език – там има 21 синонима на скороговорките. Причината се крие в специално създадени сайтове – тренажъори, където всеки желаещ напълно безплатно може да отработва произношение, бързина, дикция. Там има по няколко варианта скороговорки за оттрениране артикулацията на един звук. Така е в Украйна, Англия, Испания. В България липсват качествени ресурси за използване на скороговорки в обучението, достъпни в интернет. Съществуват единични споделени практики или превод от руски сайтове.

Ако се организират конкурси за изучаване, съставяне и най-бързо и правилно произнасяне на забавните умотворения, вероятно повече деца ще развият усет към езика. Провеждането на дни на скороговорките в библиотеки и училища, състезания за бърз изговор на фрази от български, руски, английски, немски или „Анимирай скороговорка“ „Нарисувай скороговорка“ също може да окаже ефект върху подобряване на уменията за четене с разбиране. Ако бъде разработена методика за ранно диагностициране на обучаемите чрез включване на забавните умотворения, тя няма да има натоварващ ефект, защото ще се възприема като игра.

Според Кирил Димчев трябва да се използват предимствата, които предлага една или друга образователна идея, да се анализират задълбочено резултатите от нея, а ролята на учителя е подбере и съчетае учебните похвати, за да отговори на потребностите на отделния индивид за постигане на ефективност в обучителния процес. Скороговорките са възможност за възприемане на разнообразни и гъвкави модели, които характеризират стилистиката и фразеологията на езика, и не бива да бъдат пренебрегвани като обучително средство.

References:

1. Terzieva M. *Kratkrite folklorni zhanrove v rabotata po roden ezik v detskata gradina*, Burgas, 1997
2. Balabanova, M. *Kratkrite folklorni formi v obuchenieto po roden ezik v detskata gradina*. S., *Obrazovanie OOD*, 1999.
3. Rusinov R., *Zanimatelna gramatika*, S., *Narodna prosveta*, 1966 g.
4. Hristozova, G., *Uchebnata zadacha po Balgarski ezik*, IK „T. Kaloyanov“, Burgas, 2003 g.

(Endnotes)

1. Люцканова, М., Ю. Йорданова, Римуването – важна имплицитна основа за езиковото обучение, В Сб. доклади „Интердисциплинарни логопедични практики“, Том 2, Нов български университет София, 2017 http://ebox.nbu.bg/logopedy17/images/Sbornik_Logopedy_Conference.pdf
2. Димчев, К., Обучението по български език като първи език: типология на целите, *LiterNet*, бр. 12, 2010. <https://liternet.bg/publish/kdimchev/obuchenieto.htm>